

CESTA K ZÁHRADNEJ PLAKETE

Čo treba urobiť, aby ste doma mali
certifikovanú prírodnú záhradu.

Obsah

Prírodné záhrady pre Trenčiansky kraj	3
Čo je to "Prírodná záhrada"?	4
Cesta k záhradnej plakete	5
Cesta vedie cez splnenie kritérií prírodnej záhrady	5
Záhradná plaketa „Prírodná záhrada“	5
Záhradná plaketa „Ukážková prírodná záhrada“	6
Kritériá prírodnej záhrady	7
Hlavné kritériá	8
Nepoužívať pesticídy	8
Nepoužívať ľahko rozpustné minerálne hnojivá	9
Nepoužívať rašelinu k úprave pôdy	9
Prvky prírodnej záhrady	10
Živý plot z divorastúcich kríkov	10
Prírodná lúka a prvky lúky	10
Divoké porasty	11
Divoký kútik	12
Zvláštne stanovištia (mokré alebo suché)	12
Listnaté stromy	13
Kvetiny a kvitnúce trvalky	14
Obhospodarovanie a úžitková záhrada	15
Kompost	15
"Domčeky" pre zvieracích pomocníkov	16
Využitie dažďovej vody	17
Užívanie k prírode šetrných materiálov	17
Mulčovanie	18
Zeleninové záhony a bylinky	19
Ovocná záhrada a bobuľové kríky	20
Zmiešaná kultúra /striedania plodín/ zelené hnojenie	20
Podmienky pre udelenie plakety	21
"Ukážková prírodná záhrada"	
Čo je ukážková prírodná záhrada?	21
Podmienky	22
Dodržiavanie 3 základných kritérií	22
Vytvorenie čo najviac prvkov prírodnej záhrady	22
Starostlivosť o záhradu	22
Celkový stav	22
Štýl a utváranie záhrady	22
Majiteľ / užívateľ záhrady	23
Turistická atraktivita	23
Služby	23
Typy ukážkových prírodných záhrad	24
A teraz ako na to ?	25
Poradenstvo a certifikácia záhrad	26
Informácie a literatúra	27

Prírodné záhrady pre Trenčiansky kraj

Vážení čitatelia,
nadšení záhradkári,

už od nepamäti existuje medzi človekom a prírodou prirodzený vzťah. Na začiatku tohto vzťahu človek do prírody nezasahoval viac ako iné živočíchy. Lovil zvieratá a zbieral rastliny pre obživu. Neskôr sa tento vzťah zmenil a človek začal pestovať plodiny, budovať domy, mestá či vyrubovať

lesy. Vzťah sa zmenil. Človek začal prírodu využívať čoraz viac, dokonca v niektorých prípadoch až za únosnú mieru.

Tvorba kvalitného životného prostredia je preto dnes v popredí záujmu nielen ľudí u nás doma, ale aj v zahraničí. Trenčiansky samosprávny kraj si taktiež uvedomuje zodpovednosť voči životnému prostrediu. Vypracovali sme na župe preto dlhodobý projekt s názvom Zelená župa, ktorý postupne naplňame.

Hlavným cieľom Zelenej župy je znížiť znečisťovanie kraja a zvýšiť environmentálne povedomie obyvateľov kraja. Samotný projekt je rozdelený na šesť základných okruhov. Elektromobilita, zníženie energetickej náročnosti budov, využívanie obnoviteľných zdrojov energie, cyklotrasy a cyklochodníky, elektronická župa a environmentálne vzdelávanie.

Brožúry „Cesta k záhradnej plakete“ a „100 najlepších tipov pre záhradu“ sú súčasťou šiesteho okruhu – environmentálna výchova. V rukách práve držíte rozsiahle informácie o problematike prírodných záhrad. Brožúra „Cesta k záhradnej plakete“ poskytuje ucelené informácie o tom, ako má prírodná záhrada vyzerat' a čo je potrebné všetko urobiť na jej certifikáciu. Rakúski kolegovia z tisíc pripomienok a tipov vybrali tie najdôležitejšie a zhrnuli ich do „100 najlepších tipov pre záhradu.“ Nájdete v nej zhromaždené a s úspechom využívané cenné informácie, rady a tipy.

Vidieť a myslieť na zeleno, hľadať to pekné v zvláštnych obrazoch, ktoré nám ponúka sama príroda, je zaujímavá inšpirácia. Prispejme spoločne k vyššej ochrane životného prostredia a kvality života v Trenčianskom kraji, pretože ako hovorí stará známa ľudová múdrosť „Príroda bez človeka môže prežiť, no človek bez prírody nie!“

Jaroslav Baška
predseda Trenčianskeho
samosprávneho kraja

Čo je to "Prírodná záhrada"?

Skúste sa raz na vašu záhradu pozrieť z iného uhla pohľadu

V "prírodnej záhrade" sa človek cíti ako v raji. Záhrada tu nie je len prírodne utváraným miestom pre úžitok, odpočinok a rekreáciu. Je tiež životným priestorom a domovom mnohých rastlín a živočíchov. Z toho vyplýva starostlivo strážená a ekologicky obhospodarovaná živá rozmanitosť - od divozelu po kapustu, od sýkorky po ropuchu. Nechtíky tu kvitnú vedľa šalátu, v hlohu si stavajú hniezdo vtáky, nad vodou sa vznášajú vážky a v kope kameňov sa ukrýva jašterica. Pre nich pre všetkých je tu miesto, aby mohli záhradu naplniť životom a premenou.

Zvieratá majú na záhrade neoceniteľný význam. Sú súčasťou prirodzeného poriadku, prírodnej rovnováhy, ktorá môže nastať len s nimi. Chemické jedy túto rovnováhu ničia a navyše sú zbytočné.

Samozrejmosťou tu je tiež dostatok miesta k posedeniu, na snívanie a duševné ničnerobenie. Aj deti sa tu môžu vyblázniť a dosýta sa vyhrať. Zeleninové záhony, ovocné stromy a bobuľové kríky rozmaznávajú chuťové bunky ľudských obyvateľov zdravými sezónnymi plodmi.

Záhrada môže byť malým pokojným svetom pre seba samú, v ktorom sa ľudia, zvieratá aj rastliny vo vzájomnej symbióze podporujú a prospievajú si!

Cesta k záhradnej plakete

alebo zapojte sa do siete prírodných záhrad

Cesta vedie cez splnenie kritérií prírodnej záhrady

Kritériá "Prírodnej záhrady" je možné chápať ako rukoväť, ktorá nás touto záhradou prevedie. Ukazuje, ako dôležité a súčasne jednoduché je dať v našich záhradách priestor prírode.

Kto je vyznamenaný záhradnou plaketa "Prírodná záhrada", má všetky dôvody na to, aby bol na svoju záhradu pyšný, lebo taká záhrada je cenným príspevkom k ochrane životného prostredia. Predovšetkým si však bude vážiť každé zviera, či rastlinu, ktoré si takúto záhradu zvolili za svoj domov.

Udelenie plakety prírodnej záhrade je dvojstupňové. Prvým stupňom je základná plaketa „Prírodná záhrada“ (malý ježko) a druhý stupeň predstavuje plaketa „Ukážková prírodná záhrada“ (veľký ježko).

1. stupeň: Záhradná plaketa „Prírodná záhrada“

Máte prírodnú záhradu? Ak Vaša záhrada spĺňa najdôležitejšie kritériá prírodnej záhrady, môžete sa zapojiť! Získaním záhradnej plakety môžete dať viditeľne vedieť o tom, že hospodárite trvalo udržateľným spôsobom aj ekologicky.

2. stupeň: Záhradná plaketa „Ukážková prírodná záhrada“

Máte obzvlášť krásnu či pozoruhodnú prírodnú záhradu? Chcete sa podeliť o vaše vedomosti z témy prírodných záhrad a o skúsenosti z vlastného prírodného záhradkárčenia? Chcete ukázať Vašu záhradu nielen rodine, priateľom a známym, ale aj odovzdať myšlienku prírodných záhrad širokej verejnosti? Pomocou záhradnej plakety 2. stupňa môžete dať jasne najavo, že ste ochotní tak urobiť. Navyše sa môžete stať súčasťou ponuky produktov záhradnej turistiky. Ak Vaša záhrada spĺňa najdôležitejšie podmienky na získanie plakety Ukážková prírodná záhrada, môžete sa zapojiť!

Krásna záhradná plaketa „s ježkom“ môže teraz zdobiť plot aj Vašej záhrady.

Ocenenie Vám bude udelené v rámci osobnej poradenskej návštevy a zostane Vám po celú dobu, kedy bude Vaša záhrada spĺňať kritériá pre prírodnú záhradu.

Tešíme sa, že budeme môcť aj Vám odovzdať záhradnú plaketu a certifikát, ktorý sa automaticky udeľuje spoločne s plaketou každej prírodnej záhrade!

Certifikát k záhradnej plakete
prírodné záhradníčenie s „Natur im Garten“

ZÁHRADA

SPĽŇA NASLEDOVNÉ KRITÉRIÁ „PRÍRODNEJ ZÁHRADY“:

ZÁKLADNÉ KRITÉRIÁ
musia byť splnené všetky kritériá

- ☑ nepoužívať pesticídy
- ☑ nepoužívať rašelinu ani substráty s rašelinou
- ☑ nepoužívať ľahko rozpustné minerálne hnojivá

PRVKY PRÍRODNEJ ZÁHRADY
treba získať minimálne päť ☑

- ☑ živý plot z divorastúcich krov
- ☑ prirodzená lúka, prvky lúky
- ☑ divorastúce porasty
- ☑ divý kút
- ☑ mimoriadne stanovišťa
- ☑ listnaté stromy
- ☑ kvety a kvitnúce trvalky

OBHOSPODAROVANIE A ÚŽITKOVÁ ZÁHRADA
treba získať minimálne päť ☑

- ☑ kompost
- ☑ úkryty pre zvieracích pomocníkov
- ☑ využitie dažďovej vody
- ☑ používanie prírody šetrných postupov a materiálov
- ☑ mulčovanie
- ☑ zeleninové záhony a bylinky
- ☑ ovocná záhrada a bobulové kry
- ☑ zmesaná kultúra/striedanie plodín /zelené hnojenie

Miesto, dátum: Certifikát odovzdala:

Iniciatíva miestopredsedu krajskej vlády spolkovej krajiny Dolné Rakúsko Mag. Wolfgang Sobothka.

WWW.PRIRONDAZAHRA.EU

Kritériá prírodnej záhrady

Základné kritériá

(Musia byť splnené všetky)

- ☺☺ nepoužívať pesticídy
- ☺☺ nepoužívať ľahko rozpustné minerálne hnojivá
- ☺☺ nepoužívať rašelinu k úprave a obohacovaniu pôdy

Prvky prírodnej záhrady

(Musí byť dosiahnutých minimálne 5 ☺ zo 14)

- ☺☺ živý plot z divorastúcich kríkov
- ☺☺ prirodzená lúka, prvky lúky
- ☺☺ divoké porasty
- ☺☺ divoký kútik
- ☺☺ mimoriadne stanovištia (vlhké alebo suché)
- ☺☺ listnaté stromy
- ☺☺ kvety a kvitnúce trvalky

Obhospodarovanie a úžitková záhrada

(Musí byť dosiahnutých minimálne 5 ☺ zo 16)

- ☺☺ kompost
- ☺☺ "domčeky" pre zvieracích pomocníkov
- ☺☺ využitie dažďovej vody
- ☺☺ používanie k prírode šetrných materiálov a postupov
- ☺☺ mulčovanie
- ☺☺ zeleninové záhony a bylinky
- ☺☺ ovocná záhrada a bobuľové kríky
- ☺☺ zmiešaná kultúra / striedanie plodín / zelené hnojenie

Hlavné kritériá

Základom sú tri kritériá

Pre získanie plakety "Prírodná záhrada" musí byť splnené úplne každé z týchto kritérií.

Nepoužívať pesticídy

Preventívne opatrenia na ochranu rastlín prechádzajú výskytu ochorení a zabezpečujú zdravé a vitálne jedince vo vašej záhrade: výber odolných odrôd (prevažne regionálne typické druhy rastlín vhodné pre dané stanovište, odolné odrody úžitkových a okrasných rastlín), trvale udržateľná a šetrná starostlivosť o pôdu a podpora zvieracích pomocníkov. Vďaka týmto opatreniam je použitie chemických prípravkov na ochranu rastlín zbytočné.

Chemické jedy pôsobia nepriaznivo nielen na škodcov, ale aj na užitočné a v podstate všetky živé organizmy. Pri výrobe týchto prípravkov navyše dochádza k ničeniu životného prostredia. V prírodnej záhrade sa preto používajú len ekologické prostriedky.

Podrobné informácie o biologickej ochrane rastlín sa dozviete u vášho poradcu alebo na webových stránkach www.prirodnazahrada.eu, heslo „Poradenstvo“.

Informácie o chemických prostriedkoch povolených pre ekologické poľnohospodárstvo nájdete na internetových stránkach Ústredného kontrolného a skúšobného ústavu poľnohospodárskeho v Sekcii odborných činností / Odbor ovocinárstva a ekologickej poľnohospodárskej výroby / Ekologická poľnohospodárska výroba / OOEPV Registre a zoznamy: <http://www.uksup.sk/ozpep-registre-a-zoznamy/>

Nepoužívať ľahko rozpustné minerálne hnojivá

Kompostovanie, používanie zákvasu, mulčovanie a zelené hnojenie sú základom pre zásobovanie rastlín živinami, rovnako ako pre zachovanie a rozvíjanie pôdneho zdravia v prírodnej záhrade.

Naproti tomu vo vode ľahko rozpustné minerálne hnojivá sa môžu dostať do spodnej vody, čím znečisťujú zdroje pitnej vody. Pri ich výrobe dochádza taktiež k poškodzovaniu životného prostredia. Ak by ste pozorovali príznaky nedostatku niektorých živín, možno ich do pôdy plnohodnotne dodať prostredníctvom organických hnojív.

Tipy na ekologické hnojenie a správne kompostovanie sa dozviete u vášho poradcu a v odbornej literatúre.

Nepoužívať rašelinu k úprave pôdy

Ťažbou rašeliny dochádza k nezvratnému poškodzovaniu prírodných rašelinísk. Tieto unikátne biotopy začali vznikať na konci poslednej doby ľadovej a sú často útočiskom ohrozených a chránených druhov rastlín a živočíchov. Zničené biotopy nie je možné obnoviť. Produkty obsahujúce rašelinu majú za sebou navyše veľmi dlhé dopravné cesty - tzv. negatívne ekologické stopy.

Preto sa v prírodnej záhrade rašelina nepoužíva ani k úprave pôdy, ani pre črepníkové rastliny. Pôdy s vyšším obsahom vápnika navyše nie sú pre rašeliniskové rastliny tým správnym stanovišťom. Pri použití hotových zemín musíme dbať na to, aby ponúkané zmesi rašelinu neobsahovali.

Prvky prírodnej záhrady

Pre pestrofarebnú rozmanitosť
je miesto v každej záhrade

Záhrada je niečo živé - neustále sa premieňa a vyvíja. Každé kritérium je preto vyhodnotené ako "čiastočne splnené" (☺) alebo "úplne splnené" (☺☺). Každý ☺ sa počíta! Je potrebné dosiahnuť aspoň 5 ☺.

Živý plot z divorastúcich kríkov

Živý plot z pôvodných druhov kríkov poteší po celý rok rozmanitosťou kvetov, svojimi plodmi aj pestrými farbami na jeseň. Okrem toho je tiež dôležitým životným priestorom pre hmyz, vtáctvo aj cicavce, ktorým poskytujú úkryt a potravu.

☺ Živé ploty alebo skupiny kríkov sa skladajú z jedného alebo dvoch rôznych pôvodných druhov drevín.

☺☺ Živý plot alebo skupina kríkov sa skladajú minimálne z troch rôznych regionálne typických druhov kríkov.

Prirodzená lúka a prvky lúky

Lúka nás každý rok poteší svojim pestrofarebným a rozmanitým kvetinovým šatom a stále častejšími návštevníkmi z triedy hmyzu. Mnohé lúčne rastliny sú nenahraditeľné pre hmyz, ktorý hrá dôležitú úlohu v ekologickej rovnováhe záhrady. Aj menšie lúčne plochy sú preto v prírodnej záhrade významným prvkom pre podporu užitočných živočíchov.

☺ Lúka na veľmi malých plochách, alebo sú lúčne plochy príliš často kosené .

☺☺ Kvetnaté lúky s divo rastúcimi rastlinami sa kosia nanajvýš trikrát ročne. Môže sa jednať o lúky na veľkých plochách alebo tiež o menšie, obmedzenejšie plochy (napríklad ostrovy kvetov v trávniku, ktoré sa zámerne kosia len dvakrát až trikrát za rok).

Divoké porasty

Z nejednej "buriny" sa pri bližšom pohľade vykluje liečivá bylina alebo aspoň atraktívna divorastúca rastlina. Rastliny, ktoré sa objavia samé od seba, zvyšujú rozmanitosť, pokrývajú a chránia pôdu a lákajú mnoho zvieracích pomocníkov.

☺ BUĎ sa v trávniku sa len ojedinele vyskytujú byliny (ako púpava alebo sedmokráska),

ALEBO existuje na záhrade okraj z divorastúcich kvetín pozdĺž živých plotov, prípadne sa divorastúce rastliny na záhonoch alebo v škárah dlažby vyskytujú len v malej miere.

☺☺ BUĎ pozostáva prírodný trávnik zo zmesi tráv a najmenej piatich druhov bylín, napr. sedmokrásky obyčajnej (*Bellis perennis*), rebríčka obyčajného (*Achillea millefolium*), zbehovca plazivého (*Ajuga reptans*), zádušníka brečtanovitého (*Glechoma hederacea*), čiernohlávka obyčajného (*Prunella vulgaris*), skorocelu (*Plantago sp.*), ďateliny (*Trifolium sp.*) atď.

ALEBO sa v oblasti záhonov s trvankami alebo živých plotov nachádza okraj z divorastúcich kvetín, ktorý sa udržiava samo výsevom rastlín,

ALEBO sú v kvetinových záhonoch ponechané rastliny slabého vzrastu, ktoré však pokrývajú pôdu, napr. kapsička pastierska (*Capsella bursa-pastoris*), fialka roľná (*Viola arvensis*), fialka voňavá (*Viola odorata*), veronika (*Veronica sp.*), a ďalej sú ponechané rastliny rastúce v škárah dlažby.

Divoký kútik

Miesta v záhrade, ktoré sú ponechané do značnej miery bez ošetrovania, predstavujú dôležité útočisko pre mnoho živočíchov. Tu je možné ukladať kamene, staré drevo, materiál zo strihania a orezávania stromov a krov, pozhrňané lístie, ktoré vytvárajú veľa malých úkrytov pre celý rad zvieracích obyvateľov záhrady.

Rozhodujúcim znakom je takmer žiadna starostlivosť (okrem upratovania až na jar, aby mohli živočíchy prezimovať) a pokojné stanovište. Často sa tu rozšíria rastliny s bujným rastom, napr. žihľava (*Urtica* sp.), palina (*Artemisia* sp.), lopúch (*Arcium* sp.) alebo kozonoha hostcová (*Aegopodium podagraria*), ktoré sú však pre hmyz nenahraditeľné.

☺ Plochy, ktoré kvôli svojej veľkosti, polohe alebo starostlivosti nie sú pre divoký kútik optimálne.

☺☺ Divoký kútik sa nachádza na pokojnom mieste a upratuje sa len raz za rok (ak vôbec), a to neskoro na jar.

Zvláštne stanovišťa

(mokrú alebo suchú)

Tieto oblasti môžu poskytovať vhodné prostredie zvieratám a rastlinám, ktoré by inak na záhrade ťažko našli priestor k životu. Toto kritérium zahŕňa suché kamenné múriky, zelené strechy a jazierka, prípadne jazierka určené na kúpanie.

☺ BUĎ: mokrad'ové biotopy, ktoré kvôli svojej veľkosti, hĺbke, chýbajúcej podvodnej vegetácii a príliš intenzívnej starostlivosti sťažujú usídlenie vodných organizmov,
ALEBO: kamenné múriky murované s použitím cementu, ktoré sú vzhľadom k chýbajúcim škáram len veľmi málo zarastené.
☺☺ BUĎ: záhradné jazierka a jazierka na kúpanie majú náležitú veľkosť a sú v nich vysádzané rastliny,
ALEBO: na záhrade sú suché kamenné múriky a / alebo zelená strecha.

Listnaté stromy

Listnaté stromy poskytujú v horúcom lete chladivý tieň, v zimných mesiacoch a skoro na jar zase prepúšťajú svetlo. Mnoho druhov zvierat je odkázaných na naše pôvodné stromy ako zdroj potravy, príbytok aj miesto na zahniezdenie.

☺ Na záhrade je jeden pôvodný listnatý strom.

☺☺ Na záhrade je jeden alebo viac pôvodných a regionálne typických listnatých stromov. Svoje miesto tu majú aj veľké ovocné stromy, už pripravené na úrodu. Vo veľmi malých záhradách ich môžu nahradiť popínavé rastliny.

Kvetiny a kvitnúce trvalky

Vytrvalé alebo jednorôčné byliny môžu po celý rok obohacovať záhradu. V záhradách sa často pestujú plnokveté formy rôznych druhov rastlín (napr. rod *Rosa* – ruže, *Paeonia* – pivonka, rod *Bellis* – sedmokráska, rod *Ranunculus* - iskerník a pod.), ktoré síce zaručujú plnohodnotnejší vizuálny zážitok pre ľudské oko ako ich pôvodné formy, no estetická stránka je tá jediná, ktorú vašej záhrade poskytnú. Tieto druhy majú šľachtením zmenené tyčinky (samčí pohlavný orgán) na korunné lupienky, čím stratili schopnosť sa pohlavne rozmnožovať. Neprodukurujú tak žiaden nektár a nevytvoria semená. Pre hmyzích opeľovačov sú pustatinou bez života. Naproti tomu pôvodné formy rastlín, laicky nazývané aj „neplnokveté“ sú bohatým zdrojom nektáru, ich semená predstavujú zimnú potravu pre našu faunu. Ak suché rastliny necháme prezimovať, vytvoríme tak zimné „hotelíky“ pre zvieracích pomocníkov.

☺ Na záhrade sa nachádza 5 až 9 rôznych druhov ekologicky cenných kvetín a trvaliek v „neplnokvetých“ formách.

☺☺ Na záhrade sú najrôznejšie druhy ekologicky cenných jednorôčných alebo viacrôčných rastlín v „neplnokvetých“ formách (aspoň 9 rôznych druhov). Kvetiny a kvitnúce trvalky sa vyskytujú nielen na záhonoch, ale sú rozptýlené po celej záhrade.

Obhospodarovanie a úžitková záhrada

Každé kritérium je hodnotené ako "čiastočne splnené" (☺) alebo "úplne splnené" (☺☺). Každý ☺ sa počíta! Je potrebné dosiahnuť aspoň 5 ☺.

Kompost

Všetko, čo vzíde zo záhrady (materiál zo strihania živých plotov, pokosená tráva, vytrhané buriny), sa jej zas vráti vo forme hodnotného organického hnojiva. Kompost tak na záhrade uzatvára kolobeh živín a pomáha pri tvorbe zdravej a živej pôdy.

☺ Rastlinné odpady sa síce ukladajú na jednom mieste v záhrade, kompostovanie však nie je vykonávané úplne správne a kompost sa po dozretí ďalej nepoužíva.

☺☺ Na záhrade je kopa kompostu. Zrelý kompost sa na záhrade používa ako hnojivo a na zlepšovanie pôdy.

“Domčeky” pre zvieracích pomocníkov

Zvierací pomocníci (ako napr. hmyz, vtáky, žaby, piskory, krtkovia) sa na záhrade starajú o biologickú ochranu rastlín. Preto je vhodné poskytnúť im možnosti na úkryt a rozmnožovanie. Môžu to byť prirodzené štruktúry a materiály ako hromada odpadu zo strihania živých plotov ponechaná na jednom mieste, kopa dreva či kamenia alebo spráchnivený strom. Môžeme ich ale tiež zhotoviť sami veľmi jednoducho: trámy s vyvrtanými otvormi a zviazané duté stonky trstia alebo iných rastlín sú vhodné pre rôzne druhy hmyzu, drevené búbky zasa pre vtákov, či netopierov.

☺ Kopy materiálu zo strihania kríkov alebo kopy kameňov, ktoré sú v záhrade uložené len prechodne pred ďalším použitím, nepredstavujú kvôli príliš krátkemu zotrvaníu na mieste príbytok pre zvieracích pomocníkov.

☺☺ Na záhrade sa trvalo nachádzajú prirodzené alebo zhotovené príbytky pre zvieracích pomocníkov.

Využitie dažďovej vody

Správne rastliny na správnom mieste nie je treba tak často zalievať. Dážď tu väčšinou úplne postačuje, pravidelná zálievka je nutná iba v suchom období v úžitkovej časti záhrady.

Pre rastliny náročné na vodu zachytávame dažďovú vodu do nádob. Využitie dažďovej vody nielenže šetrí pitnú vodu, ale vlažná, nevápenitá voda rastlinám obzvlášť prospieva.

☺ Dažďová voda sa používa len pre čiastkové oblasti záhrady (buď úžitková alebo okrasná oblasť). Možnosti zberu dažďovej vody nie sú úplne využité.

☺☺ Dažďová voda sa používa pre celú záhradu, je dostatočne vyriešený zber dažďovej vody.

Užívanie k prírode šetrných materiálov

V prírodnej záhrade sa na ploty, cestičky, obklady terás, pergoly atď. používajú regionálne typické kamene a neošetrené drevo odolné voči poveternostným podmienkam (smrekovec, dub alebo agát). Recyklovaný materiál neobsahujúci škodlivé látky (tehly, betón, prírodný kameň) sa používa znovu napríklad na vyplnenie priestoru za prírodnými kamennými múrikmi. Aby sa plaziacim sa a lezúcim zvieracím pomocníkom (napr. ježkovi) nebránilo v ceste do záhrady, nie sú okolo záhrady nepre-rušované podmurovky. Pôdna dlažba je priepustná pre vodu (sypané povrchy, kamene uložené v piesku).

☺ Použitý je jeden z vyššie uvedených materiálov šetrných k prírode.

☺☺ Použité sú dva alebo viac z vyššie uvedených materiálov šetrných k prírode.

Mulčovanie

Pokrytie pôdy organickým materiálom, ako je pokosená tráva, narezaný alebo drvený materiál, vytrhané buriny, lístie alebo slama má pozitívny účinok na pôdu (udržiavanie pôdnej vlahy, ochrana pred silnými poveternostnými vplyvmi – t.j. eróziou pôdy, prísun organického materiálu, hnojivý účinok a potlačenie rastu buriny). Vhodné je aj mulčovanie minerálnym mulčom (štrkom), najmä v trvalkových záhonoch. Kôru nemožno vzhľadom na nebezpečenstvo obsahu pesticídnych rezíduí hodnotiť pozitívne. Pri mulčovaní kôrou navyše dochádza ku spotrebúvaniu živín z pôdy, nie k obohacovaniu pôdy.

☺ V jednej oblasti záhrady (záhony zeleniny, trvaliek alebo pod kríkmi) sa mulčuje pokosenou trávou, narezaným alebo drveným materiálom, vytrhanou burinou, lístím alebo slamou.

☺☺ V celej záhrade (záhony zeleniny, trvalky aj pod kríkmi) sa mulčuje pokosenou trávou, narezaným alebo drveným materiálom, vytrhanou burinou, lístím alebo slamou. Eventuálne je použitý minerálny mulč.

Zeleninové záhony a bylinky

Zeleninová a bylinková záhrada prispieva k nášmu vlastnému zdraviu; nemôže byť totiž nič čerstvejšieho a tým bohatšieho na vitamíny, ako úroda z vlastnej záhrady. Samozásobenie je tiež príspevkom k ochrane klímy, pretože najkratšia dopravná cesta je vždy tá, ktorá vedie zo záhrady priamo do hrnca.

☺ Jednotlivé druhy zeleniny (napríklad niekoľko kríkov paradajok pred stenou domu) alebo bylinky (levanduľa alebo šalvia na suchom záhone).

☺☺ Na záhrade je zeleninová a/alebo bylinková záhrada.

Ovocná záhrada a bobuľové kríky

Skoro na jar kvitnúce ovocné stromy a bobuľovité kry sú cennou pastvou pre hmyz a lákajú rad našich zvieracích pomocníkov. Šťavnaté jedlé plody stromov a kríkov zvädzajú tiež k zdravému maškrteniu.

☺ Na záhrade je jeden ovocný strom a/alebo menej ako tri bobuľové kríky.

☺☺ Na záhrade sú dva alebo viac ovocných stromov a/alebo tri a viac bobuľových kríkov.

Zmiešaná kultúra /striedania plodín/ zelené hnojenie

Zdravie rastlín a živú pôdu môžeme cielene podporovať pestovaním zmiešanej kultúry, striedaním plodín a zeleným hnojením. Zmiešaná kultúra je kombinácia určitých rastlín, ktoré si

vzájomne prospievajú (napr. cibuľa a mrkva si vzájomne odpudzujú vrtavku mrkvovú (*Psila rosae*) a kvetárku cibuľovú (*Delia antiqua*)). Pomocou kvitnúcich rastlín v zmiešanej kultúre prilákame do záhrady zvieracích pomocníkov, napr. zlatoočky (čel'ad' Chrysopidae), ktorých larvy sa živia voškami. Striedaním plodín sa rozumie striedanie rastlín s rôznymi nárokmi na živiny na jednom mieste v čase. To posilňuje zdravie rastlín. Na vyladenie potreby živín sa striedavo pestujú rastliny silno, stredne a málo náročné na živiny. Zelené hnojenie je pre pôdu tou najlepšou kúrou: špeciálne zelené rastliny dodajú pôde potrebné organické látky a dostanú tak pôdu a život v nej opäť do kondície.

☺ Vykonáva sa jedna z troch foriem obhospodarovania (zmiešaná kultúra, striedanie plodín alebo zelené hnojenie).

☺☺ Vykonávajú sa dve alebo všetky tri formy riadenia (zmiešaná kultúra, striedanie plodín a zelené hnojenie).

Podmienky pre udelenie plakety "Ukážková prírodná záhrada"

Čo je ukážková prírodná záhrada?

Je to záhrada (od svojho okolia oddelený, vonkajší priestor) s prvkami ovplyvnenými človekom. V prvej fáze bezpodmienečne spĺňa kritériá pre udelenie základnej plakety a ďalej obsahuje čo najviac prvkov prírodnej záhrady.

Ukážková prírodná záhrada však tieto základné kritériá prevyšuje určitými zvláštnosťami, vyniká spomedzi priemerných alebo štandardných záhrad. To môže byť dané usporiadaním záhrady, tematickým zameraním, ale aj špeciálnym využitím a spracovaním záhradných produktov, turistickou atraktivitou a pod.

Ukážková prírodná záhrada musí byť prístupná verejnosti v pravidelných časoch, pri špeciálnych príležitostiach, či po dohovore vopred.

Podmienky

Dodržiavanie 3 základných kritérií

Pozri kritériá prírodnej záhrady.

Vytvorenie čo najväčšieho počtu prvkov prírodnej záhrady

Pozri kritériá prírodnej záhrady.

Starostlivosť o záhradu

Pri obhospodarovaní záhrady sa usiluje o hospodárenie s pokiaľ možno uzavretým kolobehom. Pozri kritériá prírodnej záhrady.

Celkový stav

Záhrada je už riadne etablovaná, "zapojená", to znamená, že nie je čerstvo po výsadbe, rastliny dosahujú svoju obvyklú výšku a šírku. Je udržiavaná, esteticky lahodí ľudskému oku. Prírodná záhrada nie je záhrada, ktorá by bola úplne ponechaná prírode, tj. nie je to záhrada, ktorá by tvorila neusporiadaný chaos či džungľu.

Štýl a utváranie záhrady

Čím je charakteristická Vaša záhrada? Táto informácia bude použitá na vytvorenie "značky" Vašej záhrady v sprievodcovi ukážkových záhrad - napr. architektonicky zaujímavá záhrada, jednoduchá prírodná záhrada, anglická záhrada, ružová záhrada, sedliacka záhrada, trvalková záhrada, klasická domáca záhrada a pod.

Ak sa bude záhrada prezentovať určitým štýlom, je dôležité, aby bola zachovaná vernosť štýlu.

- Vhodný výber sprievodných materiálov – prírodných, ekologických, recyklovateľných a pod. Zreteľné priestorové členenie, spevnené cesty, ohraničenie záhonov a ciest a pod.
- Detský kútik, časť prispôsobená detským hrám.
- Využitie a spracovanie produktov zo záhrady - pre osobnú spotrebu, na komerčné účely, ponuka produktov v rámci ukázkovej záhrady a pod.
- Použitie rastlín vhodných pre záhradu a zvýrazňujúce jej ráz:
 - štandardný záhradný sortiment
 - divorastúce rastliny
 - zelenina
 - bylinky a koreniny
 - dreviny, trvalky, ruže a ďalšie

Majiteľ / užívateľ záhrady

Dôveryhodná osobnosť majiteľa, ochotná podeliť sa o svoje skúsenosti. Disponuje fundovanými znalosťami, ochotou k výmene skúseností, kultivovaným vystupovaním a priateľským prístupom k hosťom.

Turistická atraktivita

Predovšetkým pri historických parkových, kláštorňoch a zámokových záhradách - zážitok, prekvapenie (detaily v záhrade), opticky pútavé body, pohľadové osi, priestor pre oddych a vnímanie záhrady (pokoj, čas), hra, relaxácia.

Služby

Informácie - prospekty, internetová prezentácia, fundované prehliadky, aktuálne termíny akcií a otváracie doby na internete, možnosti parkovania, WC, občerstvenie, semináre, kurzy.

Typy ukázkových prírodných záhrad

Verejné záhrady

Záhrady a parky, ktoré bývajú väčšinou celoročne otvorené a voľne prístupné, o ktoré sa starajú verejné organizácie.

Poloverejné záhrady

Záhrady a parky, ktoré sú prístupné v určitých otváracích dobách a o ktoré sa starajú súkromné alebo verejné organizácie.

Súkromné záhrady

Záhrady a parky, ktoré možno navštíviť po dohodnutí termínu alebo pri určitých akciách.

Ďalej sa môžu deliť na:

Predajné záhrady - ukázkové záhrady v záhradníckych podnikoch

Záhradnícke podniky môžu prezentovať ukázkovú záhradu nielen ako poradenský a akvizičný nástroj, ale tiež ako pôsobivú vizitku vlastnej výkonnosti a ponuky. Zákazníkom sa tu ukazuje rad možností vytvárania záhrad so širokou paletou rastlín a materiálov.

Príkladom sú "Kittenbergerové zážitkové záhrady" (www.kittenberger.at), vo vedľajšom Rakúsku, ktoré sú navyše veľkou turistickou atrakciou.

Cieľ - získavanie zákazníkov

Predvádzacie záhrady - záhradnícke výstavy

Cieľ - predvádzanie záhradníckych podnikov a infraštruktúry

Vedecké, experimentálne a ukázkové záhrady

Ukázkové záhrady univerzít, poľnohospodárskych koncernov a šľachtiteľov. Tieto "sprievodné záhrady" slúžia v prvom rade na vedecké ukážky a predvádzanie ako v ukázkovej záhrade je až na druhom mieste.

Cieľ - vzdelávanie, predvádzanie a získavanie zákazníkov

Verejné učebné záhrady, školské záhrady, záhrady výukových centier

Záhrady určené na vzdelávacie účely.

Cieľ - vzdelávanie

Verejné a súkromné tematické ukážkové záhrady

Parky, zámocké parky, kláštorné záhrady, záhrady ku špeciálnym témam s verejným až súkromným charakterom, súkromné záhrady.

Cieľ - vzdelávanie, informácie, rekreácia, turistická atrakcia

A teraz ako na to ?

» **Prečítajte si dôkladne priložené kritériá a podmienky pre získanie záhradnej plakety „Prírodná záhrada“ alebo „Ukážková prírodná záhrada“. Môžete sa uchádzať iba o jednu plaketu.**

» **Vyplňte prihlášku - je k stiahnutiu na webových stránkach www.prirodnazahrada.eu. Prihlášku zašlite emailom na kontaktný e-mail CEA: prirodnazahrada@gmail.com**

V najbližšom období Vás bude kontaktovať organizáciou pridelený poradca - konzultant, ktorý s Vami prediskutuje ďalší postup, termín návštevy Vašej záhrady a pod. Tento poradca Vás bude s najväčšou pravdepodobnosťou "sprevádzať" po celý čas zapojenia Vašej záhrady do Sieťe prírodných záhrad.

Certifikácia prírodnej záhrady

Ak ako majiteľ záhrady prejavíte záujem o certifikáciu, ste si istý splnením podmienok a podáte prihlášku, prideme k Vám žiadosť o udelenie záhradnej plakety posúdiť. V prípade žiadosti o plaketu „Prírodná záhrada“ (malá plaketa) záhradu navštívi jeden poradca. Ak je požadovaná certifikácia „Ukážkovej prírodnej záhrady“ (veľká plaketa), musia sa z dôvodu zachovania objektivity zúčastniť hodnotenia dvaja členovia poradenského tímu. Ak záhrada splní predpísané kritériá, prebehne jej certifikácia, t.j. majiteľovi záhrady sa odovzdá plaketa prírodnej alebo ukážkovej prírodnej záhrady, tlačенý certifikát a publikácia Moja prírodná záhrada.

Získanie plakety „Ukážková prírodná záhrada“ nie je celkom automatické. Ak nespĺnate podmienky, poradca / konzultant Vám odporučí, aké možnosti máte k príprave na získanie plakety. V prípade splnenia kritérií prírodnej záhrady a nespĺnenia podmienok pre ukážkovú záhradu, môžete zatiaľ získať plaketu „Prírodná záhrada“. Časom po úprave svojej záhrady alebo až sa budete cítiť na to, aby ste svoju záhradu sprístupnili verejnosti a sprevádzali ju po svojej záhrade, môžete získať výmenou za plaketu „Prírodná záhrada“ plaketu „Ukážková prírodná záhrada“.

Vydali:

Centrum environmentálnych aktivít Trenčín a Trenčiansky
samosprávny kraj v roku 2017 v náklade 1000 kusov.
www.prirodnazahrada.eu

Texty: z českého originálu „Cesta k záhradné plakete“
preložil kolektív Zelené župy

Fotografie:

Holušová Ružičková Marianna
(strana č. 10, 14 hore, 18, 19 dole, 20 dole)

Medalová Klaudia (strana č. 4)

Medal Richard (strana č. 5, 7, 12, 13 hore, 14 dole, 16, 17, 22, 25)

OZ Pangea (titulná strana, str. č. 11, 13 dole, 20 hore, 23)

Paššová Alenna (strana č. 9, 15)

Sekulová Hana (strana č. 8, 19 hore)

Grafická úprava a tlač: Leoprint s.r.o.

Táto brožúrka bola vydaná vďaka projektu Zelená župa.

Informácie a literatúra k prírodnému záhradkárčeniu

Dôležité rady k prírodnému záhradkárčeniu nájdete na webe www.prirodnazahrada.eu a v odbornej literatúre. Uvádzame niektoré knižné typy:

Príručka Moja prírodná záhrada

Lisa Anastasia Krčma, Martina Terezie Petrová: Moje přírodní zahrada, Příručka zahradního vědění, Herausgeber und Verleger, 2013

Publikácia, ktorá má vo svojom rozšírenom 2. vydaní 232 celofarebných strán formátu A4 s množstvom fotografií a nákresov. Sú v nej obsiahnuté ako základné princípy a postupy pre úplných začiatočníkov, tak aj menej známe fakty pre odbornú verejnosť. Ide o prvú komplexnú "Učebnicu" zakladania a údržby záhrady v spolupráci s prírodou a v súlade s trvalo udržateľným spôsobom života na planéte. 2. vydanie obsahuje register českých, latinských a slovenských botanických názvov.

100 najlepších tipov pre záhradu

Menšia brožúrka ponúka tipy nielen pre usporiadanie vlastnej prírodnej záhrady, ale aj pre starostlivosť o ňu prírode blízkym spôsobom a pre uchovanie plodov z nej.

Ďalšie publikácie k téme prírodných záhrad:

- Helena Vlašínová: Zdravá zahrada, ERA group, 2006
- Hanka Sekulová: Darujme si zdravie z vlastnej záhrady, Vydavatelství: Příroda, 2015
- SOSNA, o. z., Návrat záhrad, 2014
- S. Szabóová, Š. Szabó, P. Urdová: Živá zahrada, SOSNA, o. z., 2016
- Bruchter Milan: Zakládáme a udržujeme ekozáhradu, Grada Publishing a.s., 2012

Kontakty

Poradenstvo, certifikáciu záhrad, prednášky a semináre na tému prírodného záhradkárčenia v SR organizuje:

Centrum environmentálnych aktivít
Mierové námestie 29, 911 01 Trenčín
telefón: +421 905 469 707
E-mail: prirodnazahrada@gmail.com

www.cea.sk
www.prirodnazahrada.eu
www.biospotrebitel.sk

Čo treba urobiť, aby ste doma mali
certifikovanú prírodnú záhradu.